

Tudósítások a „harmadik világból”

Vigasza a siralomvölgyben

Laikus vallási mozgalmak Latin-Amerikában

Iduvina Toc napok óta influenzás. Panasza napról napra súlyosabbak. Az 52 éves nő az egyik lányával és hat unokájával él egy szurdok mélyén Guatemalaváros peremén. Egy laikus karizmatikus prédikátor és néhány szomszéd jön el hozzá, hogy segítségére legyenek. Legfiatalabb lánya, Silvana is itt van látogatóban. Miközben a konyhában imádkoznak, a fiatal Silvana a bejárat előtt, egy alacsony agyagfalon ül, és a kisbabáját szoptatja: „Nem tudom, mi baja van anyámnak. Az emberek imádkoznak érte. Azt mondják, nagyon beteg. Csak Isten tudja, mi a baja. Most az ő kezében van. Az emberek azért jöttek, hogy imádkozzanak érte.”

Az elmúlt két évtizedben egyetlen más laikus mozgalom sem volt olyan sikeres világszerte, mint a *Karizmatikus Megújulás*. Ez egyformán érvényes a katolikus karizmatikusokra és a protestáns pünkösdistákra. Az 1990-es években demográfusok kiszámították, hogy óránként 400 katolikus lép át a protestáns pünkösdistákhoz. Azóta a katolikus egyháznak sikerült elérnie Latin-Amerikában, hogy ez a létszámvesztés csökkenjen.

Csodás gyógyulás

Iduvina Toc kicsiny hálószobájában tíz személy gyült össze. A levegő forró és fullasztó, izzadság- és alkoholszag tölti be. Egy férfi szilárdan tartja a beteg vállát. Egy nő hevesen gesztikulál, és felszólítja a gonosz szellemeket, hogy hagyják el az aszszony gyöngye testét: „Most távozzatok! Menjetez innen!”, kiáltja.

A karizmatikus keresztények, mint Iduvina Toc is, gyakran nem kérdezik, hogyan keletkeznek a betegségek vagy milyen társadalmi körülmények vezetnek inséghez és szegénységhez. Hiszik, hogy a Szentlélek beléjük szállhat, és képes kiűzni a betegség démonát. Röviddel a közös ima után Iduvina Toc határozottan jobban érzi magát. Ismét egyenesen tud ülni az ágyon, és meggyőződése, hogy Isten és az imák vezették a gyógyulás útjára. Vidám és hálás, mert az orvosi vizitet nem engedheti meg magának. Tizenkét gyereket hozott a világra, de például sosem nyitott bankszámlát.

„Olykor megrettenesz, hogy ennyi gyereked van”, meséli. „Minden második évben újabb gyerek jött. Hogy aztán ez jó, vagy rossz-e, ki tudja?”

Iduvina Toc konyhájától nem messze minden pénteken találkozik egy katolikus laikus csoport. A Shalom [Béke] nevet adták maguknak. A hívők egy vakolatlan falú ház belső udvarán, rozsdás hullámlemezből készült tető alatt találkoznak. Ezen az estén egy laikus prédikátor, *Oscar Roldán* vezeti az összejövetelt. Ő mondja: „A katolikus egyház az utóbbi időben új irányt vett. A Szentlélekkel együtt ismét elevenség költözött az egyházba. A laikusok új erővel töltik el az egyházat. Abban az időben, amikor sok katolikus lépett át a protestánsokhoz, kezdetben arra vártunk, hogy a papok reagáljanak. De a laikusoknak is tenniük kell valamit. Csak így érhetjük el az egyház megújulását, csak így kezdetünk újra.”

Miután a gyülekezet egy órán át vidám dalokat és elragadtatott dicsőítéseket énekelt, Oscar Roldán egy ideiglenes oltár elé áll. Böbeszédűen mesél istentelen bűnözőkről és bűnösökről, itt-ott tréfás megjegyzésekkel fűszerezve beszédét. Így tartja fenn hallgatósága jókedvét.

Kizárólag a lélek üdve

Guatemala egykor őskatolikus országában ma csaknem a népesség 40%-a tartozik különböző fundamentalista csoportosulásokhoz. Különösen a pünkösdisták bírnak azzal az előnnyel, hogy prédikátoraik különösebb ráfordítás nélkül képesek gyülekezeteket alapítani. A katolikus egyháznak viszont felszentelt papokra van szüksége, akiket egy költséges intézmény támogat és ellenőriz. Ezért az utóbbi években a katolikus egyház karizmatikus laikusai súlyt helyeztek arra, hogy gyorsan, rugalmasan, papi támogatás nélkül hozzanak létre új csoportokat.

A Presbiteriánus Egyház Tanácsának elnöke, *Vitalino Similox* lelkész kételkedve nézi a karizmatikusok erősödését. Azt mondja, hogy gyengítik Isten népének közösségi érzékét: „A karizmatikusok nem mutatnak az embereknek olyan utat, amely társadal-

mi változáshoz vezet. Ehelyett arra törekszenek, hogy az egyént változtassák meg, hogy az hitet tegyen Isten mellett. Ezek a hívők aktívan fáradoznak lelkük üdvösségén, de nem köteleződnek el, ha arról van szó, hogy meg kell változtatni a politikai és gazdasági realitásokat.”

Harminc évvel ezelőtt sok latin-amerikai keresztény a felszabadítási teológia által ihletett bázisközösségekben tevékenykedett, mégpedig kollektívumként, és a közéletet hatékonyan alakítva. Ma azonban az individualizálódott vallásosság terjed. A protestánsok körében a konzervatív pünkösdisták, a katolikusok között a karizmatikusok erősítik ezt a folyamatot.

Alamizsna a szegényeknek

Rosa Chavez egyike annak a két utcanyai hajléktalannak, akik Quetzaltenango városában a Benito Juárez téren, betonpadokon éjszakáznak. Reggel fél hétkor a legtöbben még ott fekszenek az ócska kartonpapírokon, piszkos takaróba burkolózva. Rosa azonban már a Szent Miklós templom lépcsőjén ül, és alamizsnát kér a korai mise látogatóitól. „Idejövök, és alamizsnát kérek, mivel már nem tudok dolgozni. Gyöngye a szívem, és nehezemre esik a járás. Az emberek adnak egy kis pénzt”, mondja Rosa.

Lassanként körülbelül negyven hajléktalan érkezik a térre. Hétfő van. Minden hétfőn és pénteken nyolc óra körül jön egy *Don Agosto* nevű férfi a templom elé, és forró kávét, kekszet, kis szendvicseket hoz a hajléktalannoknak. *Estuardo Chacon*, egy sovány, piszkos öltözetű férfi minden alkalommal itt van. „Don Agosto fantasztikus”, mondja széles vigyorral szinte teljesen fogatlan száján. „A tőle kapott reggelivel legalább megspóroljuk egy étkezés kiadásait. Ezenkívül velünk imádkozik, és beszél nekünk Istenről.”

Egy öreg, zöld személykocsi érkezik meg. A várakozók gyorsan rendes sort alakítanak ki. Don Agosto kiszáll. A katolikus karizmatikus imádkozni kezd, majd kiosztja a magával hozott ételeket és italokat. Önszántából teszi ezt, bármiféle háttérszervezet nélkül. „Ezeket az órákat Istennek szente-

lem”, mondja. „Oly módon teszem, hogy segítsek a felebarátaimon, olyan embereken, akik valóban éhesek.”

Olyan segítség ez, amely nem érinti a nyomor okait. Guatemalában évek óta hallatlanul emelkedik az effajta felszínes kezdeményezések száma. Kis csoportok vagy Don Agostóhoz hasonló egyének keresztény motivációból fakadóan segítenek. A karizmatikus mozgalom tagjai különösen

is aktívak. Az egyik katolikus pap, *Pio Gonzales* elismeri e tevékenység rövid távú hasznát, de kétli, hogy értelmes módszere lenne az éhezés és a szegénység elleni harcnak: „Erősödik az a tendencia, hogy a spiritualitást állítsák előtérbe, méghozzá igen sok szentimentalizmus kíséretében.”

A karizmatikusok számára mindezekelőtt az egyén istenkapcsolata fontos. Azért járnak templomba,

hogy áldást és mágikus biztonságot nyerjenek, és erőt mérítsenek az életben maradás kemény harcához. *Pio Gonzales* plébános sajnálkozva mondja: „Hiányzik a felszabadító szenvedély. Arról van szó, hogy megnyugtassák az emberek lelkiismeretét. A karizmatikusokat nem érdeklik a társadalmi problémák okai.”

Andreas Boueke

Forrás: Publik-Forum, 2012/12

A növekedési örület alternatívája

Ecuador és Bolívia példája

Eszavak ígéretként csengenek: *Buen Vivir* spanyolul, *Szumak Kavszaj* kecsuául, az őslakosok nyelvén azt jelenti: „jó élet”. E kifejezés mögött olyan elképzelés rejlik, amely a bennszülött közösségek értékei szerint tájékozódik, és az emberek harmonikus, a természettel összhangban álló együttélését írja le. Ecuador és Bolívia olyan értékesnek tarja ezt az elképzelést, hogy mindkét ország alapjogként vette föl alkotmányába.

A *Buen Vivir* egyik szellemi atyja *Alberto Acosta*; Ecuador alkotmányozó gyűlésének elnökeként a közgazdász 2008-ban gondoskodott arról, hogy a jó élet állami céllá legyen a kis országban. „A *Buen Vivir* a történelmileg hátrányos helyzetbe taszított és kizárt népcsoportok nézőpontjából indul ki, és megkérdőjelezi a jelenleg divatos növekedési paradigmát”, magyarázza *Alberto Acosta*, és ezzel a bennszülötteknek az elismertséért folytatott harcaira utal, amelyeket a gyarmati időktől kezdve mindmáig vívnak.

Ahhoz, hogy megértsük, ténylegesen mit jelent a *Buen Vivir*, az Andok népeinek kozmoszvízióit kell földéznünk, mondja *Acosta*: Az őslakosok világnézetében nem létezik a lineáris folyamatként felfogott, kezdettel és véggel bíró fejlődés elképzelése, ehelyett e népek ciklikus egységekben gondolkodnak, és mindig egy társadalmi együttes részeként tekintenek az emberre. A *Buen Vivir* koncepciója nem a személyes profitor és anyagi gazdagság fölhalmozására irányul, hanem olyan egyensúlyi állapotra, amelyben senki sem él egyoldalúan mások rovására.

Versengés helyett együttműködés, többre törekvés helyett mértékletesség – a *Buen Vivir* többretegű koncepciójának töredékei Európában is felbukkannak azok körében, akik a gazdálkodás alternatív formáit keresik. Ecuadorban azonban egészen sajátos, a világon eddig egyedülálló hangsúlyt kapott ez a koncepció: az ország új alkotmánya jogi személyként ismeri el a természetet, vagy ahogyan az Andokban mondják, a „Pacsamamát”, a Földanyát.

Emögött radikális perspektívaváltás áll: Ecuadorban többé nem csupán élettelen tárgynak tekintik a természetet, amelyet tetszés szerint ki lehet fosztani és el lehet pusztítani, hanem – legalábbis papíron – önmagukat tulajdonítanak neki, olyan értéket, amely teljesen független gazdasági hasznától, esztétikai szépségétől vagy reklámhatásától. „Minden egyént, közösséget és népet fölszólítunk arra, hogy az államhatalmat szorítsa rá a természet saját jogainak megőrzésére és betartására”, áll az új ecuadori alkotmány 71. cikkelyében.

2010-ben Bolívia is törvényt hozott „a Föld védelmére”. *De Eduardo Gudymas*, „A társadalmi ökológia latin-amerikai központjának” igazgatója hangsúlyozza, hogy az ország új alkotmánya kifejezetten felhív „a természeti erőforrások iparosítására” is; tehát az új törvény nem szakít azzal a meggyőződéssel, hogy az előrejutás érdekében el kell ragadni a természettől annak gazdagságát.

A bolíviai alkotmány ezen ellentmondásai mutatják, milyen nehézségekkel kell megküzdenie a *Buen Vivir* koncepciójának. Így aztán a „jó élet” konkrét valóra váltása mögött egyelőre kérdőjel áll. Az alkotmány szép szavai és a valóság között szakadék tátong Ecuadorban és Bolíviában egyaránt.

Jóllehet a *Yasuni-kezdeményezéssel* – amely az esőerdők megőrzésének elsőbbséget biztosít az olajkészletek kizsákmányolásával szemben – Ecuador föl tud mutatni egy olyan programot, amely megfelel a *Buen Vivir* alkotmányban rögzített szellemének, „ennek ellentmondva *Rafael Correa* ecuadori elnök továbbra is kiad olajkitermelési és bányászati engedélyeket más területeken, amelyek összehasonlíthatatlanul nagyobbak, mint a *Yasuni*-ben fekvő tiltott területek”, mondja *Alberto Acosta*.

A „jó élet” mindenekelőtt akkor ütközik hamar határokba Ecuadorban és Bolíviában, ha a kőolaj- és gázkitermelésről van szó. Az ásványi kincseknek a természet rovására történő kiaknázása tovább folytatódik e két országban, amelyek Latin-Amerika legszegényebb országai közé tartoznak. A természeti nyersanyagok részaránya exportjuknak több mint 90%-át teszi ki. Az 1980-as és 1990-es évekhez képest csak az a különbség, hogy manapság a bevételek nagyobb része marad az országban. A két elnök, *Correa* és *Evo Morales* szociális programjaira használta föl a megnövekedett állami bevételeket.

A „jó életéről”, az ember és a természet kiengesztelődéséről folyó vita tehát gyakorlatilag még nagyon az elején tart, mégsem csupán romantikus alkotmánylíráról van szó. A *Buen Vivir* nem kész konstrukció, hanem keletkezőben van, és azt tükrözi, hogy Latin-Amerikában új utakat keresnek. Legfőbb ideje is ennek, ha az olyan országok, mint Ecuador és Bolívia, meg akarják őrizni kulturális és ökológiai örökségüket.

Teresa Schneider

Forrás: Publik-Forum, 2012/11